

УДК 1(091)(477)

ФІЛОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ ТА БАРОКО

Студ. І.В.Товстенко, гр. БДК2-15

Наук. керівник доц. Р.В. Множинська

Київський національний університет технологій та дизайну

З розпадом Київської Русі державницьку традицію українського народу успадкувало Галицько-Волинське князівством, а в XV ст. вона перейшла до Великого князівства Литовського.

Духовне буття тогочасного українського суспільства активно сприйняло ідеї західноєвропейського Ренесансу та Реформації, які сприяли формуванню засад професійної української філософії.

Особлива роль у цьому процесі належала гуртку київських книжників, зусиллями яких у другій половині XV ст. в українське культурне оточення, за словами українського філософа Дмитра Чижевського (1894—1977), вперше були зараховані твори «філософського змісту», із «суто філософічними інтересами».

Поява перекладної літератури українською мовою створювала сприятливі умови для зміцнення тенденції до автономізації філософських знань, їх виокремлення з-поміж релігійних. Водночас вона зумовила зміщення акцентів філософського розгляду із загального, спільного, повторюваного на індивідуальне, унікальне, неповторне. Світоглядна установка ренесансної свідомості все активніше спрямовувалася на людину, людську особистість, її духовний, внутрішній світ, «екзистенцію».

Розвиток гуманістичних ідей на українському ґрунті вплинув на організацію і розгортання освітньої справи в Україні. З'явилася мережа культурно-освітніх центрів, найвпливовішим серед яких був Острозький, заснований 1576 р. на Волині. Острозька академія об'єднала плеяду визначних представників української культури, які зробили вагомий внесок і в історію вітчизняної філософської думки. Вони розробляли філософські ідеї ще в контексті релігійно-духовної творчості, здебільшого у річищі киево-руської філософської традиції. У розвиток української філософської культури вагомий внесок зробили також братства. Створюючи розгалужену систему шкіл, вони сприяли широкому розвитку освіти, її секуляризації та демократизації, що сприяло становленню професійної філософії в Україні.

В основу змісту тогочасної філософії було покладено синтез християнського неоплатонізму й аристотелізму, елементів філософії Ренесансу, Реформації та доби раннього Просвітництва з духовною спадщиною киево-руського візантинізму і особливостями українського менталітету. Тобто першою формою буття української філософії як самостійної сфери теоретичного знання була барокова схоластика з характерним для неї поєднанням ретроспективності (звернення до минулого) й традиціоналізму при розгляді глибинних філософських проблем.

Від розуміння філософії як мудрості, що досягається тільки через релігійний і містичний досвід (усталеної філософської традиції часів Київської Русі), філософи Києво-Могилянської академії поступово переходять до тлумачення філософії як засобу інтелектуального пізнання істин віри, раціонального осягнення (осмислення) природи і особливо людини, її самоцінності, специфіки пізнавальних здатностей тощо.

Філософія в Україні стала самостійною сферою теоретичної діяльності, розвивалась у контексті надбань західноєвропейської філософської традиції, нагромадила необхідні резерви для свого подальшого поступу, переконливим свідченням чого стала творчість вихованця Києво-Могилянської академії Григорія Сковороди, філософське вчення і літературна діяльність якого — яскраве завершення доби бароко в історії української культури.